

❀ સુધરેલી રીત મુજબ ❀
 વર્નાકુલર ટેકસ્ટ બુક્સ રીવિઝન કમિટીએ
 તૈયાર કરેલી

પહેલી ચોપડીના અર્થ

(કવિતાની સમજૂતી, અષ્ટા શબ્દો; પાઠના સાર;
 ભોજાક્ષર; ફિલ.)

રચનાર-મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.

રચનારનું ઠેકાણું-શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-C. M. Shah.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું-શાહપોર-સુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આકટ મુજબ
 રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

સુરત ચઢિયાના પુલપર ટાંકી પાસે આવેલા "શંકર"
 પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમે
 સને ૧૯૧૯] છાપ્યાં. [સંવત ૧૯૭૫

કિંમત અઢી આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંગ્રહ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૅપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૦૯૦

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પહેલા મોહનના મથક

વિષય

પહેલા ધોરણનો “ મુખ્યગણિત શિક્ષક. ” દાઢ આનો.

પહેલી ચોપડીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” બે આનાં.

કર્તા - છગનલાલ ભાતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧

દિવાળી=વરસનો હેલ્લો

દિવસ; આસો વદ

અમાસ

અક્ષર=હરફ; હરફત

નિશાળ=બાળવાનું ઠેકાણું

રગ=છુટ્ટી.

છોડી=છોકરી

પાકી વળી=ફરી

ભેંગી=સાથે; એકઠી

લીપેશુપે=છાણ મટા-

ડાથી સાફ કરે

ધોળે=ચોપડે; છાંટે

સંભેરી=ધારી

ધુધરા=ધુધરાના આકા-

રનો ઘડનો બનાવેલો

ગળ્યો પદાર્થ

સાથીઆ=ચુનાની ફાક

વગેરેનાં કાઢેલાં ચિત્ર

આંગણામાં=આરણા આ

ગળ

જમવાનું=ખાવાનું

લુગડાં=કપડાં

ધરણાં=દાગીનાં; બજાસો

દારખાનું=આતખાણ

ફાટે છે=સળગાવે છે.

સૌ=અધા

ગીત=રાગથી ગાવું તે

ધરધર=ધેરધેર

ફટાકડા=ફટાકા.

હરખાય=ખુશી થાય

સમજુતી—દિવાળીના દહાડામાં ધેરધેર દીવા સળગે છે અને

ફટાકા ફડાફડ ફૂટે છે, તેથી છોકરાંઓ ધણા ખુશ થાય છે.

પાઠ ૨	અંધ રહે છે=રંગ પડે છે	ધર્મ માનનાર
વાસ્ત્વદિવસ; દહાડો	રવિ=સુરજ; સૂર્ય	જુમેરાત=ગુરુવારનીરાત
વિષે=આખત	દેવળ=દેહર	પાછો=ફરીને; ખીજવાર
કચેરી=કોરટ	કુડે=પછી	અઠવાડીઈ=સાત દિવસ
	મુસલમાન=મુસલમાની	

સમજુતી—પહેલો રવિવાર, પછી ખીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરુવાર, અને પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર શનિ છે, તે છેલ્લો વાર ગણાય છે: એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીઈ થાય છે. (૨)

પાઠ ૩	જડી લીધેલું લાકડાનું	ચિત્રો=છબીઓ
ફરતી=ચારે આજુએ;	ધર	ટાંગેલાં=લટકાવેલાં
આસપાસ	વાવટા=નિશાન; ધળ	ઘોડી=પાટીઈ મૂકવાની
વીડ=કાંટાનો કે તારનો	મોગરી=ધંટ વગાડવાની	બેઠક
પ્રનાવેલો આંતરો	લાકડાની હથોડી	કસરત=મહેનત કરી શ-
દરવાજો=મોટું બારણું	મહેતાજી=માસ્તર; ગુરુજી	રીરને મજબુત બના-
માંહે=અંદર	બેઠક=બેસવાની જગા	વધું તે
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા	કલાકની શીશી=કલાક	માટી=મટોડી
છોડ	જાળવાનું સાધન	મજની=સારી
વેલ-વેલો; ભોંયપર	ગામ=જ્યાં થોડાં ફળી-	અહીં=આ ઠેકાણે
પથરાતો છોડ	આં અને ધરો હોય તે	રાજ=હાથેશાં
ચોકડું=ચારે આજુબી	નકશો=ગામ કે દેશનો	પાઠ ૫
	ચિત્રેલો નમુનો	ધોતલી=પોતડી; ધોતડી

અંગરખી=ડગથી
 જોડીઓ=નાના ખૂટ;
 ખાસડીઓ
 દરજી=લુગડાં શીવનાર
 સુરવાલ=સાંકડા પાયચા-
 નો લેથો
 ફળીઉં=મહોદ્દો
 કોટ=ડગલો
 ધાધરી=નાનો ચણીઓ
 ઓઢણી=છોકરીઓને
 ડીલે તથા માથે ઓઢ-
 વાનું તથા ગજનું લુગડું
 પરીક્ષા=તપાસણી

પાઠ ૬.

ચોકખાઇ=સફાઇ; સુધ-
 ડતાઇ
 ચોકખા=સાફ
 મેલાં=ગંદાં; મેલવાળાં
 ખરાખર=સારી રીતે
 ડીલ=શરીર
 ગંદી=ખરાખ
 અંડાય=અડકાય
 ફેલ્લો=ગુમડું; આંદું
 ખસ=ઝીણી ફેલ્લી;
 ખુજળી

ધોવડાવવાં=સાફ કરા-
 વવાં.

ડાધા=ડપકાં
 વાડો=ધરની પાછળની
 ખુલ્લી જગા
 ગંદવાડ=ગોજવાડ
 નાથ=ધણી
 માંદા=આળસી.
 કવિતા=ગાયન
 મુખડું=મેં.
 દીલ=મન.
 જગનાનાથ=જગતના
 ધણી; પરમેશ્વર

સમજૂતી—મારો ઓઢલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક
 પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જોઇને, બધા લોક મને ચોકખો
 કહે છે. (૧) મારું મેં સાફ છે; અને મારા હાથ પગ ચોકખા છે
 મારા ચોકખા (પાપ વગરના) મનમાં પરમેશ્વર બિરાજે છે. (૨)

પાઠ ૭.

વરસગાંઠ=સાલગીરી;
 જન્મ દિવસ
 ભાવ્યાં=પસંદ પડ્યા;
 રવાદ લાગ્યા
 ઝટ=જલદી

ભાણો=બેનનો છોકરો;
 ભાણેજ
 કઠી=છાશમાં આડુ મ-
 રચાં હળદર વગેરે
 નાખી ઉકાળેલી તે
 હાથ પણ અડાડ્યો નહિ=

જરા પણ ખાધું નહિ
 ખીડાં=પાનમાં ચુનો કા-
 થો સોપારી વગેરે
 મુકી બનાવેલી પટીઓ

પાઠ ૮.

કાકો=આપનો ભાઈ

કાકી=કાકાની વહુ

ભત્રીજો=ભાઈનો છોકરો

મામો=માનો ભાઈ;

આપનો સાળો

મામી=મામાની વહુ

ભાણેજી=બેનનો છોકરો;
ભાણો

ફાઈ=આપની બેન

ફુઓ=ફાઈનો વર

માસી=માની બેન

માસો=માસીનો વર

પીવરાઈ=કાકાનાં છોકરાં

મોળાઈ=મામાનાં છોકરાં

મસિઆઈ=માસીનાં

છોકરાં

ફાઈઆત=ફાઈનાં છોકરાં

બનેવી=બેનનો વર

સાળો=વહુનો ભાઈ

સાળી=વહુની બેન

ઝોરમાઈ=આપ એક ને

મા જુદી જુદી હોય તે
સાવકાં

સાવકી=ઝોરમાઈ

મા એક અને આપ જુદા

જુદા હોય તે દૂધમાઈ

કહેવાય

જમાઈ=છોકરીનો વર

વહુનાં માઆપ=છોકરાં

નાં સાસુ સસરા

વરનાં માઆપ=છોકરી-

નાં સાસુ સસરા

છોકરા કે છોકરીનો

સસરા એક બીજાને

વેવાઈ કહે છે.

છોકરા કે છોકરીની

સાસુ એક બીજાને

વેવાણુ કહે છે.

પાઠ ૧૦.

મોટાં-મોટી ઉમરનાં;

વડીલ

પ્રમાણે=રીતે

પહે=પાછળ

આવાજી=આપજી

વખાણ=સર કહેવું તે

માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

ઉગ્મણી=મીઝખાની.

અબમે=મે એ

કયાં=કયે ઠેકાણે

આશોપાલવ=એક જ-

તનું ઝાડ (એનાં પાં-

દડાંનાં તોરણો બને છે)

વિના=વગર

પૌંઆ=ડાંગર પલાળી

શેકીતે ખાંડીતે બના-

વેલા તે

ધાણી=જીવાર, મકાઈ,

વગેરેના દાણાને શેકી

બનાવે છે તે

વધારેલાં=વધાર દીધેલાં

ખારેકી=ખારેકના જેવા

દળ=સોટતે શેકી તેમાં

ધી ખાંડ વગેરે નાખી

બનાવેલાં તે

દાદી મા=આપની મા

રાંદેરી=રાંદેરમાં થતાં

શેતરંજી=પાથરવાનું

ખડું સુતરાઉ બિછાનું

પાયરણું=ખિઠાનું

હાર=ઝોળ

શાક=ફૂંધી, વેગણ, પા-

પડી વિગેરે

ચેટણી=આદુ સરચાં,

કાથમીર, મીઠું વગેરે

છુંદી ખનાવેલી તે

ખુખ=ધણા

મગ્ગ=રમુજ; ગમત

પાઠ ૧૨

હોડી=સદવાળો મોટા

મછવો

રમત=ગમત; ખેલ

તાપ=તડકો; ગરમી

પણે=પેલે ઠંડાણે

એકઠાં=ભેગાં

તરફ=ખાજી

તળાવ=જેની ચારે બા-

જુએ જમીન અને વ-

ચમાં પાણી હોય તે

સાર—આ રમતથી લાગવાની ઈંદ્રિય, ધારણા શક્તિ વગેરે શક્તિઓ કેળવાય છે.

પછાડી=પાછળ

સરત=હારજીત

થોભો=ઉભા રહો

જીયો=જાગ્યો

સદ=વદાણને ચલાવવામાં

મદદ કરવા માટે પવન

ભરાવવા સાથે આંધેલું

લુગડું

ચાલ=રીત

સુંદર=સારી

સહેલ=મગ્ગ; મોજ

પાઠ ૧૩

ખંડ=ઐરીની કાંચળીના

કપડાનો કસળી રેન્ને

કાંચળી=ઐરાનું કપડું

રડતી=રોતી

છાની=મુંગી; ચૂપ

હો=વાર

નજર કરી=જોઈ

ડાહી=શાણી; સમજણી

પાઠ ૧૪

દેકડાં=પાણીમાં રહેનાર

ચોપગાં પ્રાણી

ખાળ=કોરણ; ફોરફ, ફોડો

ફેંકફેંકી=તાખાતાખી

ધડાધડ=ધમોધમ

માર્ચા જમએ છીએ=

દુખી થઈએ છીએ

અરે=એ

ખરી=સાચી

પ્રાણી=જીવ

મગ્ગિ=દુઃખ; નુકસાન

રમત=ખેલ

સંભાળી=સાચવી

દુઃખ=પીડા

નુકસાન=ખગાડ

કદી=કોઈ વખત

ખેલતાં=રમતાં

ખારી=ધણું

હાણ=નુકસાન

પાઠ ૧૫.

દયા=મહેરબાની; રહેમ

ખીજ્યા=વદયા

તળે=નીચે

છુદાય=ચગદાય; કચડાય

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

દોર=ગાય, ભેંસ, બળદ

વગેરે ધાસ ખાનાર પશુ

કામના=અપના

સંભાળ=અરદાસ.

વખતસર=અરાબરવખતે

સાફ=ચોખ્ખી

નીંદવાનું=તાપવાનું

સોળ=ઝપાટો; લાકડીના

મારથી શરીર પર જે

લીસોડા પડે છે તે

યાદ=ફામ

ભૂલી=વાસરી

ગળ=શક્તિ

ઉપરાંત=વધારે

પાઠ ૧૬.

એનધેન=છોકરાઓની

એક રમતનું નામ છે

છુટો=અંધન વગરનો

મળ=ગમત

દાવ=વારે

પાંચ

જલ્લ=છોકરો

અંધ કર=મીંચ

ખાલીના=ખીજા

વાંસો=પીઠ; અરડો

વારાફરતી=એકપછીએક

દીવા ઘેન=આંખ બંધ

કરવી છે.

સમજાવો=જાણવું

સેળભેળ=એકઠા

હોશિયાર=ચાલક

પારખી=ઓળખી

સંતાવા=છુપાવા

અડશો=અડકશો

બચી જશે=વારો આ-

વશે નહિ

લાંબો વખત=વધુ વાર

ઓળખ=પારખ

શાખાશ=અન્ય; દીક

અસ=વળું

સમજુતી— રમત રતાં, કાઠ વખત પણ કોઇને

નુકસાન કરવું નહિ જાય તેવાં નુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૭

સાચ=સાચું. સંતાવાત

ગમ્યો=પસંદ પડ્યો

દેસાઇ=જગીરદાર

છેયાં=છોકરાં

જુહુ-ખાહુ

હેત=માયા; ખ્યાર

વખાણ્યો=પસંદ કર્યો

દેખે=જુએ

કાપ=કાપ મૂક

કાપ=ચીરો

ગભરાયો=અકળાયો

સાચા બોલું=ખરું બોલ-

નાર

પાઠ ૧૮

વાધ=ફાડી ખાનાઈ ચ.
ટાપટાવાળું પ્રાણી
મસ્કરી=મગ્ગક
પસ્તાય=દીલગીર થાય
બચ્યાં=બાકી; રહ્યાં ઉગર્યાં
સીમ=ખેતર

અમથી=ખોડી; જુડી
ધાળે=દોડી આવળે
આસપાસ=આજુબાજુ
શરમાઈ=લજવાઈ
ખોટું=ખરાબ; મીઠું
સાચી=ખરી
રોવા=રડવા

છેતર્યા=ઠગ્યા
વારે=મદદે
વારે ધાયા=મદદે દોડી
આવ્યા
સપડાય=ફસાય
જુઠાણું=ખોટાઈ; જુઠું
આખર=છેવટ
જન=માણસ

સમજુતી—જે માણસ બીજા માણસની મગ્ગક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે; ખોટાઈ જલદી જણાઈ આવે છે. અને આખરે તે જુઠો માણસ દીલગીર થાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯

જુઠિયાં=જુઠાં, જુઠિયાં
પોકે પોક મૂકી=ખોટા
સાદે ઘાંટા પાડી
અલ્યા=કોઈને નામ દી-
ધા વગર બોલાવવું તે
બચાવ=ઉગાર
આધું=દૂર
એકેકને=દરેકને
ઠણુલ કરી=માની

પાસે
ન હોય
તે; બીજા માગનાર
મજન=મજનના ગુણ
ગાવા તે
પુરાં=પુરતાં; જોષએ
તેટલાં
આધજો=જેને બે આખે
દેખાય નહિ તે
બીજા=માગી આવું તે
પગે અપંગ=પગે ખોડ
વાળો; લુભો; લંગડો
અપંગ=લુભો, લંગડો

આંધજો, બહેરો વગેરે
ખેડવાળો
દયા=મહેરબાની
ભગવાન=પરમેશ્વર
ભણું=સાઈ; કલ્યાણ
પાઠ ૨૨
સરદાર=ઉપરી
સ્વખું=ઉંઘમાં આવતા
વિચાર
જંગલમાં=વનમાં
હરણી=હરણની માદા
રૂપાળું=શોભિતું
ઉપાડી=ઉંચકી

પાઠ ૨૦

ગરીબ=પૈસા વગરનો
અજા=અનાજ

એકદમ=તરત

છલંગ=હાળ; ફૂદકો

દેવતાઈ=દેવના જેવો

પાઠ ૨૩.

પુરુષ=માણુમ

ઉંદરડી=ઉંદરનું બચ્ચું

રસોડું=રસોઇ કરવાની
જગા; રાંધણી

બરાઈ=સંતાઈ

ભાત=બાફેલા ચોખા

ખાવાનું=ખોરાક

સારા=બલાં

ઉપલા=ઉપરના

બાકું=કાણું

પોળી=એપડવાળી રોટલી

મન મરણ; ખુશી

મણા=ખામી; ખોડ

ઉંદરીઉં=ઉંદર પકડવાનું

પાંજરું

ભોગભોગે=એકાએક

પાર=છેડો

વલે=હાલ; દશા

આર-બાળકોએ મોટા-

ની શિખામણ મા-

નવી

પાઠ ૨૪.

કાઠો=કિનારો

પોલ=પોલાણ

દર=કાણું; સાપ, ઉંદર

મકોડા, કીડી વગેરેને

રહેવાનું ઘર

ઝેરી=ઝેરવાળો

પંખી=પાંખવાળા જના

વર જેવાં કે ચકલી

પોપટ, કાગડા વગેરે

કુંદાડા=કૂં કૂં અવાજ

કરવો તે

ફેણુ=સાપની પહોળી

કરેલી ગરદન

છોલાય=ધસાય; સોરાય

વળગીને=બાઝીને

ચટકા=ડંખ

ભોંય=જમીન

પછાડી=અદાળી.

વાસ=પીમળ

પછાડા=તરફડીઆ

અંતે=આખરે; છેવટે

જેરાવર=જબરી

જીવ લીધો=મારી નાખ્યો

ઝાઝા=ધણા

નખળા=જેર વગરના

વેર=અદાવત

નાગ=ફેણુવાળો મોટો

સાપ

પ્રાણુ=જીવ

પેર=રોત

સમજુતી—જેર વગરના પણ ધણા માણસ સાથે કોઈ પહેલું દિવસ વેર કરવું નહિ; જીઓ કે આ રીતે ધણી કાડીઓએ મળીને મોટા સાપને પણ મારી નાખ્યો.

સાર—કોઈને હલકું ગણી તિરસ્કાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની શક્તિ વધારે છે એમ ધારી અહંકાર કરવો નહિ.

પાઠ ૨૬

ચતુરાષ્ટ=હોશિયારી;

કુળે=ભેટવો

આમતેમ=આજુઆજુ

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

ઉપાય=મલાજ

સૂઝી આઁયો=જડયો

પાછી=ખીજવાર; ફરીને

મટાડી=દૂર કરી

નાચતો=ફૂદનો

છુપાઈ=સંતાઈ

કાળે=માટે; સાર

કકર=કાંકરી

ધીરજ=સચ્ચરી

કડણુ=અધરૂં

જલદી=થોડીવારમાં

પાર સુકાય=પૂરું થાય

સમજીતી—ભોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગ-

ડાએ કાંકરા નાખ્યા, તેથી પાણી ઉપર આવ્યું, તે આજ પીધું. (૧)
સચ્ચરી ને ડહાપણથી ને અધરૂં કામ હોય છે, ને થોડીવારમાં પૂરું થાય છે; માટે ભણે તમે બધા કરી જીઓ. (૨)

સાર—અકલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું ફાંફાં મારવાથી ચતુ નથી.

પાઠ ૨૭ મો.

કાપણી=અનાજ, ધાસ

વગેરે કાપવાનું કામ

મહેનત=મજુરી

આથમતા=આથમીજતા

વહાઈ=કપાઈ

દાદાજી=બાપના બાપ;

માના બાપ

સાદ=અવાજ

મલકાવી=હસવા જેવું

કરી

બેટા=દીકરા

બાથમાં=મે હાથની

વચમાં

બચ્ચી=મોકી; ચુંબન

ભાથું=ખાવાનું

તાળ=કામ કરવાની

શક્તિવાળા

ઉનો=ગરમ

માખણુ=દહીંને વસો-

વવાથી છાશના ઉપર

ને ઘોળો હલકો ચી-

કણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે;

વંતાક=વેગલ

દહાડીઆ=રોજથી મ-

જુરી કરનાર.

ભાણુ=સુરજ

ભાણુ બૂટે=સુરજ

આથમે

દાતરડું=અનાજ ધાસ

વગેરે કાપવાનું લોદા-

નું વાંકું હથિયાર

ચાસ=ખેતરમાં હળે

કરી પાડેલા આડા

ઉભા લીસોટા

ચચાર=ચાર ચાર

દહાડો આથમે=સાંજે

સાર—ખેડુતનો ખેરાક સાદો છે, પણ તેઓ મહેનત હોવાથી
 ઘણા મજામુત હોય છે; માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮.

ખાં=ધણી ખાંઓ
 પાથરા=કાપીને ભોંયપર
 નાખેલા છોડ
 ખળી=કણસલામાંથી
 દાણા છુટા પાડવા
 માટે લીપી ચોકખી
 કરેલી જગા

ભેર=ઢગલો

હાલબો=ખાલી કીધો
 હાલરને=ખળદની હારને
 પગર=કણસલામાંથી દા-
 ણા છુટા પાડવા માટે
 તેના પર ઢોરોને ચલાવે
 છે તે

પટલાણી=પટેલની ઐરી
 ઉપણી=ઝાટકી
 કુંવળ=કુંડોનું ઘાસ
 કારભાર=કામકાજ
 હરખ=આનંદ; ખુશાલી
 હરખ માતો ન હતો=
 ઘણીજ ખુશી થતી હતી

હોંસીલી=ઉમંગી

પગર ફેરવતી હતી=
 ખળદને ફેરવી તેના
 પગવડે લંબી કચરા-
 વતી હતી.

હાલર=કુંખીમાંથી ધઉ
 અને છોડાં છુટા પા-
 ડવા માટે તેના ઢગલા
 પર ખળદને હારખંધ
 જોડીફેરવવામાં આવે
 છે તે.

પાઠ ૩૧.

સહેલ=મગ્ન; ગમત
 ચંદ્રમા=ચાંદો

મેદાન=ખુલ્લી સપાટ

જમીન
 નીચે ઉતરી ગયો હતો=
 દેખાતો અંધ થયો હતો
 આથમે=દેખાતો અંધ
 થાય

અપેર=દહાડાના બાર
 વાગતાનો વખત

રાત=સુરજ આથમ્યા

પછી તે પાછો જોગે
 ત્યાં સુધીનો વખત
 અજવાળું=ઉગ્ગસ
 ઝાંખો=તેજ વગરનો
 ઝગઝગે=ચળકે
 ઓટલો=ધરને લગતો
 ચોતરો

ઢંકાધ=દયાધ; છુપાધ

ફેરાં=છાંટા

જરૂર=અપ; ઉપયોગ

પાલો=કુમળાં પાંદડાં;

પાંદડાંનો જથ્થો

ખી=ખીયાં

પોચી=નરમ

હમણાં=હાલ;આ વખતે

તળાવ=પાણી ભરાધ રહે

તેવો મોટો ખાડો

નદી=મીઠા પાણીનો વ-

હેતો મોટો વહેજો

પવન=વા; વાયરો

પાઠ ૩૨

ઘોઘ્યાં=અટક્યાં

ઘોકખી=સાફ

ગામડા=નાના ગામો

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું

વહેવું તે.

રેલમરેલા=ચારે તરફ

રેલા નીકળવા તે

ખિચારા=આપડા

પછડાતા=અફળાતા

તથાષ્ટ=ખેંચાઈ

ઘેબરીઓ=ઘેબરનાજેવો
મીઠોપરસાદ=ખાવાનું; જ-
મવાનું

કારેલું=એક જાતનું

કડવું શાક

નેવલે=નેવાએ

સમજુતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી ફરીને અમને

ઘેબરના જેવું મીઠું ખાવાનું, કુની કુની રોટલી અને કારેલાનું
શાક મળે. હે વરસાદ તું ધણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી
આવે, અને નકારી છોકરીને દેડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.

રેતી=પથરનોઝીણોભુકો

ભુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

ડહોળું=માટીવાળું

નીતરૂં=મેલ વગરનું;

ચોકખું

ધારવાળા=અણીવાળા

તાણી=ધસડી; ખેંચી

ખરે છે=નીચે પડે છે.

તળીએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

ચુશી=શોષી

પાઠ ૩૪.

ભટ્ટી=મોટો ચુથો

સીંચ્યાં=ગોઠવ્યાં

છંટવાડો=છંટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કઠણુ=સખત

પછાડવાથી=અફળવાથી

ચીકણી=ચિકાશવાળી

(ચિકાશ ૩ જાતની

હોય છે. ૧) હાથે ચોં-

ટી જાય એવી ૨)

ડાધા પડે એવી ૩)

તાણતાં ટૂટે નહિ એવી

કાણાં=પાકાં

કણુક=ફેળવેલો ધકંનો
લોટ

ધાર=આકાર

ધડો=ગાગરથી નાનું

વાસણુ; દોનીઓ

ગાગર=ધડા કરતાં મોટું

વાસણુ

કોડી=અનાજ ભરી મૂ-

કવાનો નાનો કોઠાર

કોડીઆં=દીવા કરવાના

માટીનાં વાસણુ.

ફરતા=ચોગરદમ; બધી

તરફ

તાપ=ગરમી

પાઠ ૩૫

ધાતુઓ=ખનીજ પદા-

ર્થો; ધાતુમાં નીચેના

ચાર ગુણો ખાસ ગુણો

છે. ૧) ધાતુના કણો

ચળકતા હોય છે. ૨)

ધાતુઓ ભારે હોય છે

૩) જમીન પર પડતા

ધાતુનો અવાજ થાય છે

૪) ગરમી વહી શકે છે.

પિત્તળ=જસત અને તાં-

બાની મેળવણીની બ-

નેલી પીળા રંગની ધાતુ

લુહાર=લોહાનો ધાટ બ-

નાવનાર

ધમણ=દેવતા કુંકવાનો

સંચો

સળીઓ=ગજીઓ

ખુબ=ધણો

લાલચોળ=ધણોજ ગરમ

એરણુ=મોની, લુહાર

વગેરે જેના પર મ કી

ટીપે છે તે

હથેડો=ધાતુઓ ટીપ-

વાનું ઓળાર; મોટી

હથોડી

ટીપ્યો=ધડચો

જતરડો=તાર ખેંચવાનું

હથિયાર.

સોનું=પીળા રંગની

કીમતી ધાતુ

રૂપું=ધોળા રંગની કી-

મતી ધાતુ

તાંબું=લાલ રંગની ધાતુ

કલાઈ=ધોળારંગની ધાતુ

(એ રૂપા કરતાં નરમ

હોય છે).

સીસું=ધોળા મેલા રં-

ગની ધાતુ

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસત, કલાઈ, અને પિત્તળ

એ ધાતુઓનું ઓળખાણ કરાવવું અને તેનો તદ્દાવત સમજવો.

પાઠ ૩૬

નાણું=ચલણી સિક્કો

શેડ=શાહુકાર

પૈસો=ત્રણ પાઇની કિંમ

તનો તાંબાનો સિક્કો;

સવાકો; દોઢીકો.

હપ્પુ=એ સવાકાની કિંમત

મતનો તાંબાનો સિક્કો;

એ સવાકા; અઢીકો,

અધેલા=અડધો પૈસો;

દોઢપાઈ; દોઢ પાઈની

કિંમતનો તાંબાનો

સિક્કો.

રૂપીઓ=સોળ આનાની

કિંમતનો રૂપાનો સિ-

કકો; સોળ આના	મહોર=પંદર રૂપીઆની	૨ અડધા=૧ રૂપીઆ
અડધો=આઠ આનાની	કિંમતનો રેશનાનો	૪ પાવણી=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; ગેણી	૮ ગેઆની=૧ રૂપીઆ
આઠ આના.	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧
પાવણી=ચાર આનાની	કિંમતનો નીકલનો	રૂપીઆ.
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; ચાર સવાકા	૩૨ ઢાલુ=૧ રૂપીઆ
ચાર આના	વઠાવ્યા=છુટા પૈસા	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઆ,
એઆની=એ આનાની	લીધા	૧૨૮ દોઢપાઈ=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો રૂપાનો અ-	૧૫ રૂપીઆ=૧ ગેણી	૧૯૨ પાઈ=૧ રૂપીઆ
થવા નીકલનો સિ-	(મહોર)	
કકો; એ આના		

સૂચના:—તાણુંની ધાત પહેલા ધોરના “સુખપ્રણિત શિક્ષક”માં જુઓ.

ટીપ—પૈસાને કહિંઆવાડમાં કવડીડે, સુખગતમાં કેટલેક ઢોકાણે જઈ, સુરતમાં સવાકા અને મુંગળમાં દોઢકે દોઢ છે.

પાઈ ૩૭	તકરાર=રકઝક; વઢવાડ	અચ્છી=તીણી ભાગ
કુહાડી=સાકડા ફાડવાનું	ધાર=અચ્છીવાળી કોર	અગકાર=ઝગકાર
લોહાનું ઓગર	ચીર=ફાડું	મોટાઈ=વડાઈ; માન
સોય=લુગડાં શીલવાનું	મુદર=કુહાડીના ચાથા	કેદાળી=ગમીન ખોદા-
લોહાનું ઓગર	પરનો ભાગ; કુહાડીનો	વાનું ઓગર
સક્કડફાડા=ઝાકડા ફાડ-	ઉપલો ભાગ	વઢી=સડી.
નાર	તોલે=વરાવર	દીકરી=છોકરી
	નાકું=કાણું	પેદાં થયાં=નીકળ્યાં

સાર—આ દુનિયામાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે કોઈએ બહાઈ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૮.

જનવર

લલકારતો=લહેકારી

વાડી=ફૂલફળવાળીજગો;

ડાળી=થડમાંથી નીક-

બૂમો પાડતો

નાનો બાગ.

જેલો ફાંટો;

નીક=પાણી જવાનો રસ્તો

માળી=ફૂલ વેચનાર;

લાંબા ગોળ=લંબગોળ

લીલાંછમ=ધણાજ લીલા

છોડ ઉછેરનાર

મધપુડો=મધમાખીને

પાઠ ૩૯

ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા

રહેવાનું ઘર.

છોડવા=નાનાં ઝાડ;

છોડ અથવા ઝાડ

મધમાખી=મધ બના-

છોડ.

ક્યારા=આસપાસ પાળ

વનારી માખી.

ઉખેડી=મૂળમાંથી ખેંચી

કરેલી હોંય એવા

મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલા

મૂળાઉં=મૂળ

ચોરસ ત્રિકોણ વગેરે

ગિઠાશવાળો પ્રવાહી

દાંડો=ડાળી

આકારના બાગ

પદાર્થ.

કળી=ખીલ્યા વગરનું

ચોરમ=ચાર ખુણાવાળો

કોસ=કુવામાંથી પાણી

ફૂલ.

આકાર

કાઢવાનો ચામડોનો

જીવતા=જીવવાળા

ગલગાટા=એક જનનું

કોથળો અને બળદ

મુકાદ જાય=ચીમળાઈ

લાલ પીળા રંગનું

વગેરે

જાય

ફૂલ

આબો રામ=કોસ ઉપર

પથરાઈ=ફેલાઈ

ફળેછે=ફળ આપે છે

આબો

વેલા=ભોંયપર પથરાતા

દાડમ=દાડમડીનું ફળ.

થાળું=કુતાના મથાળા

છોડ.

જરૂરખી=જરૂરખનું

પર પાણીભરવાને ઢાળ

પાઠ ૪૦

ઝાડ

પડતું બાંધેલું હવાડા

ટટાર=સીંધા

પક્ષી=પંખી; પાંખવાળા

જેવું હોય છે તે

છાલ=ઝાડની ચામડી

ખરખચડી=ખાડા ટેકરા
વાળી

પાઠ ૪૧.

ગલકી=ગલકાનો વેલો
વળગી=માઝી

છાપડ=ધરનો છેક ઉપ-
રનો ભાગ જેનાપર
નળીઆ હોય છે તે

વીંટળાઇને = ચોગરદમ
વળગીને

આરીઆના=કુમળા

ચીખડાના

દોરડી=દોરી

અંતરે=છેટે

ગાંડા=ગાંઠ

પાઠ ૪૨.

કેરી=આંખાનું ફળ

આંખો=કેરીનું ઝાડ

મોર=આંખા આમલીનાં

ઝીણું ફૂલ

તાપે=તડકે

માર=ખોજ; વજન

નીચી નમતી=લચીજતી

ગોટલો=આંખાના ખીતુ

ઢાંકણ

ગોટલી=આંખાનું ખી.

ધોળજે=દાળી દાળીને

પોચી કરજો

ભગવાને=પરમેશ્વરે

જતન=સંભાળ

ઢીંસા=પેચો; નરમ

ડીંડું=ડીયું

પાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે

હીંડે=ચાલે

ભસતો=ભોં ભોં કરતો

સામી થાય છે=સડવાને

તૈયાર થાય છે

અમળાઇને=વળ ખાઇને;

મરડાઇને

જડખાં=ડાચાં

વાગોળવું=ખાધેવું પાછું

મોંમાં લાવી આવવું તે

નિરાંતે=સુખે; નચિંતે

ઉપાડે=ઉંચકે

ખરી=ગાય ભેંસ વગેરે-

ના પગના તળીઆનું

હાડકું.

ફાટ=ચીરો

ખાડા=ખાખોચીઆં

જોરાવર=જખરી

વગડાકિ=જંગલી; જંગ-

લમાં રહેનારી

પુરી પટે=દફાવે; ખર

આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=દાવ; વળત

ટોળામાંથી=જથામાંથી

છટકી=નાસી

કુંગરા=નાના ટેકરા

ચારો=લીટું ઘાસ

માંડી=ગોહવી; મૂકી

ઠરતા=થોભતા

ફૂદકો=છલંગ; ફાળ; કેકડો

ચ-તુપાટ=ખરાખર ચ-તુ

ભરવાડ=ધેટાં બકરાં

ચરાવનાર

ફેર=ફરક; તફાવત

મજબુત=મજબૂત

ઓછા=થોડા

બીન=ધેરના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીઠું=મીઠાશવાળું

સુણુ=ફાયદો

ઠંડું=ઠાડું

ઠનું=ગરમ

બગડી જાય=ફાટી જાય

ચોકળું=મેલ વમરનું;

માંજેલું

પહેલાં=અગાઉ

આંચળ=થાન

મેલ=કચરો

દાણો=અડદ ગુવાર વગેરે

જળુસે=વરતુઓ; ચીજો

છાશ=દહીંમાં પાણી ના-

ખી વસોવવાથી અને

છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

શીખંડ=દહીંમાં ખાંડ

નાખી છણવાથી અને

છે તે

લોચો=લચકો

માવો=દૂધને બાળી-

બાળીને લોચા જેવું

કરે છે તે

પેંડા=માવામાં ખાંડ

નાખી ગોળી વાળી

બનાવે છે તે

તર=મલક

દૂધપાક=દૂધને ડિકાળી

ખાંડ ચોખ્ખા નાખી

બનાવેલો પાક

બાસુદી=માવો થતાં

પહેલાં ખુરં નાખી

બનાવેલો પદાર્થ.

પાઠ ૪૬.

પ્રાણી=જેને જીવ છે

અને જે અહીંથી તહીં

હરીફરી શકે છે તે.

છેલ્લી=છેલની.

ડાધીઓ=કુતરાનું નામછે

સભા=મંડળી; ટોળી

ઉપરી=મોટા; વડો

ઠરાવ્યો=નક્કી કર્યો

ટીપુ=કુતરાનું નામ છે

ચાલાક=હોશિયાર; ચંચળ

કારકુન=મહેતો; લખ-

વાનું કામ કરનાર

ગુપચુપ=સુગા

અંતે=આખરે; છેવટે.

ગંધ=વાસ

શિઆળ=ફાડી ખાનાર

કુતરા જેવું જનાવર.

રીઝે=ખુશ થાય.

માંસ=ગોસ.

અણીવાળા=તીણા

દાદ=મેવડા દાંત

કરકરા=ખરકટ; નરમ

નાહિ તે.

ફૂટતો=અહાર નીકળતો

ધણી=માલિક

જે=જાય; ફૂટેલ

પાઠ ૪૭.

ચાંચ=પક્ષીનું મોં

સમડી=એકજાતનું પક્ષી.

કપુતર=એકજાતનું પક્ષી
કીડા=પેટે ચાલનાર
નાનાં જીવડ
જીવડા=જંતુ; નાના જીવ
માળા=પક્ષીને રહેવાનાં
ઘર

પાઠ ૪૮

પાંજર=પીંજર; પોપટ
ઉંદર, કોયલ, તોતર
વાધ, સિંહ વગેરેને
રાખવાનું ઘર
ભૂખ્યો=ખાધા વિનાનો
તરખુચ=એક જાતનું ફળ
કકડો=ટુકડો
કા કા=કામડાનું બોલવું
તે
ડીલ=શરીર
ફેર=તફાવત; ફરક
જીવજંતુ=નાના જીવડા
કોહેલું=કોહી ગએલું;
બગડી ગએલું
સજેલું=સડી ગએલું;
જીવાત પડેલું

પાછળ=પાછાડી
લાલ=રાતી
છેડેથી=નાકેથી
ભાવ્યું=પસંદ પડ્યું
દૂદતો=કુદકા મારનો
ચોક ધરતી=વચમાંની
હોખંધ ખુલ્લી જમ્યા

પાઠ ૪૯

રકાખી=કાચની તાસક
હલાવ્યું=એક રસ કર્યું
વાહ=શાખાશ
નારંગી રંગ=નારંગીના
જેવો રંગ
સરખે ભાગે=મરામર
પાઠ ૫૦
પારણું=લાકડાના ચોક-
ડાનું ઘોડાડું
ઝોળી=ચાર છેડા બાંધી
લખ વચમાંથી જુલતો
રાખેસો લુગડાનો કકડો
પામું=ખાતુ
પાંગરા=ઝોળીએ ભેરવ-
વાની લાકડીઓ
દોયણું=ઝોળી બાંધવાની

દોરી

ઝપટી=ખંખેરી
મોલ=ઘોડીઆની વચ-
માંનો ચાડો થાંભલો
ભેરવ=વળમાડ
ભમરી=લાકડાની ટુદડી
ચકરડી
પાયા=પગ
પેચી=મુંવાળી; નરમ
ખુંચે નહિ એવી
ગોદડું=નાનું ગોદડું
હીર=રેશમ
જુલાવવા=દલાવવા
હાલરડું=ખાખડને ઉં-
ધાડવાનું ગીત; હાલો
ધુમણ=પારણા કે ઘો-
ડીઆમાં સુવાડીને
ગાતાં ગાતાંદોરી ખેંચી
દીંચકા નાખવા ને
ગીતે ધુમણ ધાલું=હાલ-
રડાં ગાઈ દીંચકા નાખું
રંગીત=રંગેલો
પોઠો=સુએ
હેતે=વહાલથી

ઝુલાવું=હોંચકા નાખું	મખમલ=એક જાતનું	બિઝાવું=પાથરું
પધારવું=મેસાડું	રેશમી કપડું	હોંચોળું=હોંચકા નાખું
ચીતરેલ=ચીતરેલી	તળાઈ=ગાદલું; ગદેલો	ધેરાધેરાં=મધુરાં મધુરં
પઢાવું=શીખવું; બણાવું	તાજી=નવી	લાડકડા=લાડકા;
મોરલો=મોર	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં	વહાલા
મઢાવું=જડાવું	બનેલી	ગજવે=ગજવામાં
	સેજ=પથારી	

સમજીતી—હાલરડું વહાલું લાગે છે, હો મારા બાઇને (છોકરાને) હાલરડું વહાલું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી બેંચીને હોંચકા નાખું; હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સ્થળ જાઓ, તો હું તમને ઘણા હેતથી હોંચકા નાખું; બાઇને પારણે બમરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ મેસાડું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૧) પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને બણતો હોય એવી રીતે પોપટ મેસાડું; બાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મોરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવું અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં બનેલી ચાદર પાથરું. બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૩) મારા વહાલા બાઈ હું પારણે રેશમી દોરી બાંધી તને હોંચકા નાખું અને તને ઉંઘ આવે એવાં મીઠાં ગીત ગાઉં; હે લાડકડા બાઇ તમે ઉંઘીને જીડશે ત્યારે તમારા ગજવામાં ખાવાનું ધાંધીશ. (મતલબ કે જાંઘી જીડ્યા પછી તને ખાવાનું આપીશ) બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪	માન=આખર	ચોડી=લગાડી
નિશાળીઆને બોધ	ગુરુ=મહેતાજી; માસ્તર	ચિત્ત=મન
પ્રશ્નર=પરમેશ્વર	સમા=જેવા; બરાબર	શિક્ષા=શિખામણ; બોધ
નિત્ય=રોજ; હંમેશાં.	ગ્ઝાન=સમજણ; અક્કલ	રૂડી=સારી
નિત=રોજ; હંમેશાં.	તજવું=છોડી દેવું; કાઢી	રીત=ચાલ
પરોઢીએ=સુરજ ગિગતા	નાખવું.	પેર=રીત; પેડે.
પહેલાં	અંગ=શરીર	નીસરી=નીકળી
તમામ=બધા; સધળા	હળીમળીને=સંપીને	પાંસર=સાધું; રખડયા
દો=આપો.	સંગ=સોજત; દોસ્તી	વગર.

સમજીતી-હંમેશાં સુરજ ગિગતા પહેલાં જિહવું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લખ નહાઈને બધા પાઠ તૈયાર કરવા. (૧) માઆપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાજીને આપ જેવા ગણો, તેથી સારી સમજણ મળશે. (૨) કદાપિ જીહવું બોલવું નહિ. અને શરીરમાંથી સુસ્તાઈ કાઢી નાખવી, (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોજત રાખવી. (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને બજવું; મહેતાજીની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ રાખવી. (૧) બજીતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેડે સમજો નિશાળેથી છુટયા પછી સીધા ઘેર જવું. (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ)(૨)

પાઠ ૯	દેખી=જોઈ	બોડી=ખચ્ચી; ચુંબન
મા સંબંધી કવિતા.	હરખાઉં=ખુશ થાઉં	આથ બીડે=મે હાથ
સર્વ=બધાં	ચાંપે=દબાવે.	પહોળા કરી છાતી.
	સાથ=સાથે.	સાથ દબાવે

પંપાળીને=હાથ ફેરવીને	ખાવું=ખાવાનું	પેટ ભરીને=ધરાધને.
મુખ=મોઢું	મારી જાત=મારું શરીર	માડીમા
દુખડાં=દુઃખો	લગાર=જરા	નવ=નહિ
મીઠા=સારા	તે વાર=તે વખતે	સૌથી=અધાં કરતાં,
કલોલ=મળ; આનંદના	ઉંઘાડવા=ઉંઘ લાવવા.	હેત=વહલા; પ્યાર.
શબ્દો.	હાલો=ઉંઘ આણવાનું	અપાર=ધણુંજ
	ગીત	આભાર=પાડ; ઉપકાર

સમજુતી—હું માને જોઈને બહુ ખુશ થાઉં છું, અને દોડતો દોડતો તેની સામે જઈ છું; મા મને લઈને છાતી સાથે દબાવે છે. અચ્ચી કરીને બે હાથ પહોળા કરીને દબાવે છે. (૧) બોળામાં લઈને મને ધવરાવે છે. અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે. મારું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હસખાય છે, અને પોતાનાં બધાં દુઃખો ભૂલી જાય છે. (૨) પંખી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા મારા બોલ મીઠા લાગે છે; મા મને સાડું સાડું ખાવાનું આપે છે, અને મારા શરીરની બહુ સંભાળ રાખે છે. (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે; જો હું દસું અને રમું તો તું મહુ ખુશ થાય છે, અને મને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું માંદો પડું તો તું ઝોસડ પાય છે, અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી; બધા કરતાં તારું હેત ધણુંજ છે. માટે હું તારો ધણો પાડ માનું છું. (૫)

પાઠ ૨૧.	કદી=કોઈ વખત	હરા=પવન
પરમેશ્વરના ગુણનું	અગણિત=ગણાય	દામ=પૈસા
ગાયન.	ઝેટલા	દીઝછે=આપે છે
અંદ્ર=આંદો	ઉગ્રસ=અજવાળું	પાળે=પુરું કરે; પોષણ કરે
વીસરું=જુલું	કામ=માટે	તમામ=બધા
જલુ નામ=પરમેશ્વરનું	ઉપયોગી=અપત્તી;	દેવા=આપવાને
નાપ.	જરૂર	

સરખવી=પેદા કરી

સૌ=અધે

હામ=ઠોકાણે

પાન=પાંદડાં

દયા=મહેરયાની

સેવક=દાસ

હામ=હિંમત

સમજુતી—ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ, હું કદી પણ ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા, સૂરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૨) ગણી જરૂરની જે હવા તે તેં આપી છે તેના કંઈ પૈસા ખેસતો નથી. હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે, અને અમારું જીવોનું પોષણ કરે છે. હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને માટે તેં અધે ઠોકાણે ગાય અને બેંસને પેદા કરી છે. હું કદી પણ (૪) તેં ઝાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ, આંબો, ગુલાબ, બદામ વગેરે બનાવ્યાં છે, હું કદી પણ (૫) તમે મહેરયાની કરીને મને ઘણી વિદ્યા સુખ અને હિંમત આપો. હું કદી પણ (૬)

પાઠ ૨૫

મા આપની ચાકરી

લુગા=લગડા

સેવા=ચાકરી

અમાપ=ઘણી

કે'=કહે

ધન=પૈસો

તીરથ=જગત્રા

પારખી=જણી

કાવડ=વાંસને બે છેડે

શીકાં બાંધી બનાવેલું

તે

મનસુખો=વિચાર

માતપિતા=માબાપ

તે વાર=તે વખતે

ધન ધન=વાહ વાહ

સારા=ચાકરી કરે એવા

સંતાપ=મનનું દુઃખ

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આશીશ=મનું યજ્ઞ

એમ કહેવું તે

અપાર=ઘણીજ

ફરજ=પોતાને કરવાનું

કામ

અગ્નવી=પુરી કરી

મે'ર=મહેરયાની; દયા

લીલાલહેર=મજા; બધી

વાતે સુખી.

સમજુતી—માધવનાં માબાપ ઘરડાં, લુલા, આંધળાં અને

ગરીબ હતાં, તેઓની માધવ ઘણીજ ચાકરી કરતો હતો. (૧) માધવને એના માળાપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જો. અમારી પાસે પૈસા અને આખો હોત, તો જત્રા કરવા જાત. (૨) માળાપનું મન પારખી લઇને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાર્યું જો હું કાવડમાં બેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૩) એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માળાપને બે બાજુએ બેસાડયાં. (૪) પછી ખાંધે કાવડ ભેરવીને જત્રા કરવા ગયો, માધવના આવા હેતુથી બધાંને નવાઈ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાહ છે. (શાયાશ છે.) અને માળાપને પણ ધન્ય છે; જો છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માળાપ ખુશ થયાં; અને ઘણાજ આશિર્વાદ દીધા. (૬) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી, પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કયું તેથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માધવ અને તેના માળાપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર—જે છોકરા માળાપ તરફ પોતાની ફરજ બજાવે છે, તેને રમત ગમત અને સુખજ મળે છે.

પાઠ ૨૯	ઉમંગે=હોંસથી	મુંદર=સારો
ખેતરમાં કસણાં	બાર માસ=એક વરસ	કાલ=પાક
ધાસ વગેરે કાપ-	માસ=મહીના	લઇએ=છોડપરથી લઇ
વાનું કામ.	પીરસીને=મૂકીને	લઇએ
કાપણી=કાપવાનું કામ	સંપે=એક બીજનીસાથે	ખંત ધરીને=કાળજી
આમ=આ તરફ	સદાય=હંમેશ	રાખીને
તમામ=બધા	ઉભરાયો=થયો	કાં=શા માટે

હુંડાં=જુવાર, આજરીના	જગા; મોટી ખળી.	કોળી=આચકો; નાની
કણસલાં	હૈયે=મનમાં; હૈયામાં	પુળીઓ.
આમ=આવી રીતે	લણુણી=લણવાતું કામ	આસપાસ=આજુબાજુ
ખળો=કણસલામાંથી	અથવા કણસલાં પી	
અનાજ છુટું પાડવાની	લેવાતું કામ	વાળુ=રાતનું જમવાનું

સમજીતી—હે બાળકો તમે બધાં આમ આપો; આપણે

હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસીને જાય છે, એ બાર મહીનાતું અનાજ આપે છે ને હંમેશાં એક બીજની સાથેજ રહે છે. હે બાળકો (૧) ખેતરમાં કેવો સારો પાક થયા છે ! ચાલો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઈએ; શું કરવા કાલ કરીએ ? (વાર લગાડીએ ?) હે બાળકો (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું લઈને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેનો ખળીમાં લઈને ઢગલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો (૩) અનાજ લણવાતું કામ પુરું થયું, હવે બધાએ ઘાસ કાપો; અને ઘાસના ચચ્યાર આચકા લઈને બધાએ આ બાજુએ મૂકો. હે બાળકો (૪) આપણે પૂળા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પુરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું ભજન કરીએ. હે બાળકો (૫)

પાઠ ૩૦.

ખળીઓ.

ખળાં=કણસલામાંથી

અનાજ છુટું પાડવાની

જગા; ખળીઓ

આ વાર=આ વખત

દીસે=દેખાય

તૈયાર=કણસલાથી

બરેલા

અનાજ=દાણા

છુટું=જુટું.

સરસ=સારાં.

પિલાય=કચડાય.

કણુ=અનાજના દાણા.

ઉપણીએ=છાટકીએ

હુંડાં=ફાતરાં; છોડા.

કોથળા=ગુણો

સાથ=સાથે

હાથોહાથ=એક બીજની

મદદથી.

ખેડુત=ખેતી કરનાર

મહેનત=મજુરી

ફળ=ફાયદો; લાભ.

સમજુતી—હે છોકરાઓ હમણા આમ આવો, જુઓ ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે આજે કુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) એ અળદો ગોળ ફરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ; જો કુંડાં સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ; જુઓ જુઓ ફેતરાં ઊડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેરાય છે. (૩) આપણે સાથે કાચ-ળાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે લાંબોઘાય અનાજ ભરીએ, જો આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આજે મજુરીનું ફળ મળે. (૪)

ફૂલ માટે સૂચના.

- ૧ છોકરાઓને ઉંચાઈના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં, એકેક હાથને છેટે, બે પખ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખુણો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા, પછી નંબર આપવા.
- ૨ નંબર ખોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર ખોલે.
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર ખોલવાની શરૂઆત કરવી.
- ૪ આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
 - ૧ છોકરાઓને એક, બે; એક, બે; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨ બેકી નંબર એક ડગલું આગળ.

- ૩ બેકી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
 - ૧ છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨ એક નંબરવાળો એક ડગલું આગળ.
 - ૩ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
 - ૪ એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.
 - ૫ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
૭. ડમ્બેલ્સ, કડાં બારબેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ.
- ૧ દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્બેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્બેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બે ડમ્બેલ્સ થશે.
 - ૨ ડમ્બેલ્સ બોંયપર સામા રીંધી હારમાં ઉભા મૂકાવવા, ડમ્બેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રખાવવું.
 - ૩ ડમ્બેલ્સ મુકીમાં જોરથી દાબીને પકડાવવા.
 - ૪ રમતો અગિયાર સુધી કરાવી બારે ડમ્બેલ્સ પહેલાં મૂકેલા હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવાવવા.
 - ૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧.
બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦.
 - ૬ રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે જાતે કરી બતાવવી.
 - ૭ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેજે બોલીને કરવા કહેવું.
 - ૮ એક રમત બારબેલ્સ સાધાર્ણ ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.

૯ દરેક રમત કરાવતા પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૦ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે હોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ લેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૧ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્બેલ્સ લઈ હાથ સીધા લટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

ડમ્બેલ્સની ડિલ.

હેતુ-ઝાતી તથા હાથના રનાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ લી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી ૧) જમણે હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથા ઉલટું.

રમત ૩ જી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૪ થી ૧) બેઉ હાથ સ ૥. (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૫ મી ૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૬ ઠી ૧) બેઉ હાથ સામાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.) ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૭ મી બે પગ વચ્ચે એક પૂટનું અંતર રાખવું. ૧) બેઉ

હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવા. (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉઘી કરવી) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮ મી ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવો. અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ. (જમણો હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી પગ પહેલાં હતા તેમ. ૧) જમણો હાથ સામે ડમ્બેલ્સ ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો. ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦ મી ૧) બેઉ હાથ સામા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા) ૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાં ગરકેલી રહે એવી રીતે.)

(જે જે રમતમાં એક ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંજ્ઞાથી ઉલટું કરાવવી.)

૦ ફેર ખખર.

ખાળવર્ગની નેર	રૂ. ૦-૦-૦	છઠ્ઠીના	રૂ. ૦-૮-૦
પહેલીના અર્થ	રૂ. ૦-૫-૦	સાતમીના અર્થ	રૂ. ૦-૧૦-૦
બીજીના	રૂ. ૦-૪-૦	કન્યા ૧લીના અર્થ	રૂ. ૦-૪-૦
ત્રીજીના	રૂ. ૦-૫-૦	કન્યા ૨જીના	રૂ. ૦-૫-૦
ચોથીના	રૂ. ૦-૭-૬	કન્યા ૩જીના	રૂ. ૦-૭-૦
પાંચમીના	રૂ. ૦-૮-૦		

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અઘરા શબ્દો.

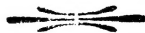
દિવાળી	દેવ	કળાટ	પૂળીઆ	ભાવ્યો
અક્ષર	શુધવાર	કોટ	ઘાઘરી	કર્યો
જોડયાં	મુસલમાન	દહાડામાં	ચોઢણી	કયારે
નિશાળ	જુમેરાત	અડી	બદન	આખ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અડાડયો
લીંપેજુંપે	અડવાડીઉં	શિખામણુ	ચોકખાઈ	પૂછ્યું
સંજોરી	ઢરવાળ	ઈંદાર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાટીઉં	જાન	ધૂળ	કંસાર
સાથીઆ	ફૂલજાડ	નિત્ય	સાહેબ	જોલાવ્યાં
લુગડાં	ચંપેત્રી	દાતણુ	ગંદી	મંડયો
ઘરેણાં	સરત	નાદરા	ગંદો	કઢી
ઢાડખાનું	ઘંટ	જુડું	ડીલ	પાનસોંપારી
દિવસ	જોડક	ચિત	ગાદલા	સગાં
ફટાકડા	શીશી	શિક્ષા	ધોવડાવવાં	વહુ
ત્રીજો	નકશો	લાવ્યો	ગંદવાડ	લત્રીજો
શુક્રવાર	ચિત્રો	ધોતડી	માંદા	ભાણું
છેલ્લો	ટાંગેલો	અંગરખી	કવિતા	માચી
વિપ	જુણામાં	ટોપી	મુખડું	માસો

સુધી	લખોટા	લેંધી	દીલ	ખીતરાઈ
રવિવાર	ચોકડું	સુવાલ	વરસગાંઠ	મસિઆઈ
ફેઈઆત	પીરસ્યાં	હોડી	દુઃખ	ચપ્પુ
ઓરમાઈ	ખખે	વાદળી	નુકસાન	ગમ્યો
દૂધભાઈ	મટુભાઈ	ધીરૂ	ખીન્યા	પૂછયું
સાસુ	ઉત્તણી	રામુ	છુંદાય	દેસાઈ
સર્વે	આશોપાલવ	જીત્યો	ઢોર	લલ્લુ
ખાથ	શંભુભાઈ	સુંદર	ઉપરાંત	વખાણ્યો
દુખડાં	પૌઆ	મળ્યો	નક્કી	પાઘડી
ભૂલી	વધારેલાં	કાંચળી	છુટ્ટો	સાચાખોલું
કલોલ	લીંખુ	રતપા	છૂટ્યો	મશ્કરી
ખૂશ	નારંગી	વિના	મૂકી	પસ્તાય
ઓસડ	લાડુ	રડાવશે	દીવાલેન	ખચ્યાં
ક્યાં	રાંદેરી	દેડ્યાં	સમન્યો	ખૂમો
ખોલ્યો	શેતરંજી	પધરા	પૂછું	શરમાઈ
પ્રમાણે	પાંદડાં	ફેંકફેંકી	હોશિયાર	નાખ્યા
સોરાખજી	કુલડીઓ	ધડાધડ	સેળલેળ	છેતર્યા
કહ્યું	પાથરણું	માર્યા	સંતાવા	સપડાય
અદખ	વાડકો	ડાહ્યા	ફીકર	જુઠાણું
પૂંઠે	ચટણી	ઊઠ્યો	શાખાશ	શિઆળ

ઉતર્યા	ખૂબ	પ્રાણી	પુરી	શુક્તિ
માંડયું	અગણિત	હંમેશાં	આદુ	ડુંડાં
અલ્યા	ઉભસ	રસ્તો	વંતાક	લણુણી
વિચાર	દૂધ	પુંકાડા	ઢહાડીઆ	વાળુ
ઠર્યા	સ્વપ્નું	ઉંદર	ખૂડે	છુટું
સાંભળતાં	શિકાર	દેડકાં	પુરું	પિલાય
ખાંધ્યું	ખચ્યું	હુંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
મેંમાં	રૂપાળું	ચટકા	ત્રણ	ડુસાં
ફર	મૂકયો	પ્રાણ	ચચ્યાર	ઝીડી
રસ્તામાં	પકડયું	લુલા	પાથરા	કોથળા
અન્ન	માંડયું	આંધળાં	પહોંચ્યાં	ચંદ્રમા
ભૂખ્યો	છલંગ	મનસુખો	ઉતર્યા	ત્યાંસુધી
ભિખારી	પુરુષ	સંતોષ	ઠાલવ્યો	નીકળ્યો
ઠયાં	કહ્યું	આશીશ	પટલાણી	ખાલ્યો
આંધળો	પરમેશ્વર	ચતુરાઈ	કુંપણ	વિષે
અપંગ	આણ્યું	માર્યા	ઢગલા	અજવાળું
દુકાન	ઉંદરડી	ઉંડું	ખૂશ	કામડું
ઈશ્વર	ભંડારીઉં	સુધી	હોંસીલી	ઝગઝગે
વિદ્યા	ખિલાડી	છુપાઈ	ઉભંગ	વાદળાં
ચંદ્ર	પૂછવું	ઘઉં	વાદળીએ	મેસાડયાં
પ્રણ	ડુંખ	ખચ્યા	દાતરડું	આણ્યાં

લાવ્યાં	બઢી	કાઢયા	લીલાંછમ	તુરીઆ
ઢંકાઈ	સીંચ્યાં	ઢબુ	વચ્ચે	ગલકી
મોઢાં	ચપ્પુ	અધેલા	મુળીઈ	ચઢયાં
ઢરીઓ	નાખ્યું	રૂપીઓ	ઢાંડીઓ	વીટળાઈ
ચોબ્યાં	ઈંટવાડો	શેઠ	ફૂટેલી	તરબુચ
રઢ્યાં	નળીઆં	જિઠયા	પાંઢડાં	ટુંકા
ચોકખી	ઠયાં	કુહાડી	લીંબુ	ગાંડા
રેલમરેલા	કોડીઆં	સોચ	સુકાઈ	લાવ્યાં
ઘેબરીઓ	ઘાતુઓ	લછડકોડા	લોંચમાંથી	ફૂલ
પરસાઢ	મૂકયો	મુઢર	કોહળાનો	કયાંથી
ઢેપું	પૂછ્યું	ચળકાટ	લીમડો	ડીલ
પત્થર	સમજ્યો	ખિચારી	ટટાર	ગોટલો
ખ્યાલું	પિત્તળ	ત્રિકોણ	ઉંચું	ઢાતણ
નીતયું	લુહાર	ગલગોટા	ફૂટે	ધોળજો
બુકો	તપાવ્યો	ઢાડમ	ડાળીઓ	ડીટું
ખ્યાલા	ટીપ્યો	જમરૂખ	ખરખચડી	હીંડે
ડહોળું	તાંબું	લટકતું	ખુરસીઓ	કુતરો
કાઢવ	ટિપાય	મધપુડો	ખાટલા	શીંગડાં
સાહી	ઓળખાવ્યા	મધમાખી	પાટલા	અમળાઈ
ચૂસી	વત્તા	લલકારેતો	લીલુંછમ	તટી

નિરાંત	પ્રાણી	ભૂખ	હાલરડું	ફડાફડ
વાગોળવું	ખખે	ભૂખ્યો	ધુમણ	ફાટફાટ
વગડાઉ	છેલ્લી	હુચ્ચા	ચીતરેલ	સોળ
ઘેટું	ટીપુ	જીવજંતુ	મશરૂ	નહિ
પત્થર	ઠરાવ્યો	સળેલું	ચિનાઈ	દહીં
મળ્યું	ગુપચુપ	ભાવ્યું	પુલડાં	ધમણ
લાગ્યું	શિઆળ	આણ્યાં	હિંચોળું	જસત
ફૂદવું	ગોલાવ્યો	પડીકા	જુલાવવા	કણક
ગળડયું	મોઢું	શીખવ્યું	પાંસરૂં	કોઠી
ચતુપાટ	પીછાં	પોપટ	અંગરખી	ઘોડીઉં
દિવાળી	સમડી	જાણુડો	કચારે	માંસ
પુછડી	જીવડાં	ખનાવ્યો	સુરજ	હળદર
મજબુત	ધંડાં	પારખું	દશમું	દોહ્યાં
ખચ્યાં	ધડાધડ	મુખડું	દોરડાં	ગોદડીઓ
ખવરાવવા	આંગળા	પાંગરા	અહીં	શાક
શીખંડ	જોડાએલાં	દોયણાં	સૌ	ત્રીજો
દૂધપાક	જળકુકડી	ધૂળ	સઠ	કુતરો

પહેલા ધોરણ માટે પદાર્થપાઠ ભા. ૧. ત્રણ આના.

પહેલા ધો. માટે “રિકટેશન શિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી

બહાર પડેલી લોકપ્રિય બુકો.

બાળવર્ગનીતો ૩. ૦-૨-૦	છઠ્ઠીના „ ૩. ૦-૬-૦
પહેલીના અર્થ ૩. ૦-૨-૬	સાતમીના અર્થ ૩. ૦-૧૦-૦
બીજીના „ ૩. ૦-૪-૦	પદાર્થપાઠ ભા. ૧. ૩. ૦-૩-૦
ત્રીજીના „ ૩. ૦-૫-૦	પદાર્થપાઠ ભા. ૨. ૩. ૦-૫-૦
ચોથીના „ ૩. ૦-૭-૬	ચોર્યાસીનો ન. ૩. ૦-૧-૦
પાંચમીના „ ૩. ૦-૮-૦	

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ ૩. ૦-૪-૦
 કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજાના અર્થ ૩. ૦-૫-૦
 કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજાના અર્થ ૩. ૦-૭-૦

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

ભાગ ૧-૨. દરેકના બે આના.

ભાગ ૩. ત્રીજી ચોપડીનો અઢી આના

ભાગ ૪. ચોથી ચોપડીનો ત્રણ આના

દરેક ધોરણના બુક મુખગણિત શિક્ષક તૈયાર છે.

સુરત જિલ્લાનો “બૂગોળ શિક્ષક” બે આના.

સુરત જિલ્લાનો નકશો ત્રણ આના.

ગુજરાતની સામાન્ય બૂગોળની ‘પ્રતોત્તરમાળા’ બે આના

છગનલાલ ભોતીરામ શાહ, શાહપોર-સુરત.

